

CRONICA PREZENȚEI ROMÂNEȘTI LA CONFERINȚELE INTERNAȚIONALE DE LA TORINO – ITALIA ȘI SZÁZHALOMBATTA – UNGARIA

Dr. Doina PUNGĂ

Anul 2005 s-a afirmat, cel puțin în plan european, ca anul dedicat diversificării inovatoare a formelor de comunicare activă și personalizată cu patrimoniul muzeal, două conferințe internaționale prilejuind un dialog deosebit de util între profesioniștii domeniului pedagogiei muzeale.

Conferința Internațională *Story telling in the museum contexts*, care a avut loc în luna februarie la Torino, Italia, organizată fiind de Fundația Fitzcarraldo în cadrul Programului Leonardo da Vinci, a fost primul eveniment al anului la care au fost prezenți și specialiștii români. La această Conferință au participat domnul dr. Virgil Ștefan Nițulescu, secretar de stat în Ministerul Culturii și Cultelor, doamna dr. Doina Pungă, cercetător științific la Muzeul Național de Istorie a României, doamna Raluca Bem-Neamu, șeful secției Educație, Relații Publice și Proiecte Culturale a Muzeului Național de Artă al României.

Retorica întrebărilor lansate de organizatori „Sunt muzeele temple sau forum-uri, sunt muzeele medii de comunicare, locuri în care se dezbate idei, sau simple depozite vizuale?” a suscitat un dialog animat, cu multiple link-uri interdisciplinare, care a beneficiat de prestigioasa prezență a unor specialiști marcantți, profesori și cercetători.

În această atmosferă incitantă a fost apreciată intervenția profesorului Francesco Antinucci, care a subliniat

valoarea co-participării în actul comunicării verbale sau nonverbale precum și importanța utilizării în demersul educațional a instrumentelor și metodelor specifice domeniului psihologiei comunicării, psihologiei comportamentale, sociale, studiilor antropologice, cercetărilor din domeniul educației permanente.

Subiectele abordate în cadrul prezentărilor și dezbaterilor, al atelierelor particularizate prin tematica studiilor de caz, au vizat mai ales funcția socială a muzeului, activitatea practică și posibilitatea de a inova în domeniul educației.

S-a apreciat faptul că abilitatea de a inova în domeniul strict al metodologiei de specialitate lipsește în multe țări europene. Această realitate trebuie să genereze o nouă perspectivă pentru funcția educativă a muzeului și să conducă, totodată, la eforturi susținute atât în domeniul cercetării preferințelor publicului, cât și la stricta specializare a educatorilor de muzeu. Într-o perioadă în care pericolul globalizării este recunoscut și asumat de analiști, experimentarea unor noi soluții de comunicare cu toate categoriile de public are, în mod benefic, tendința de a se extinde în acord cu tradițiile și cercetarea de specialitate la nivel național.

S-a demonstrat pe parcursul lucrărilor conferinței de la Torino că o viziune generală, acreditată de profesioniști, nuanțată în acord cu schimbările în plan social care vor

marca fiecare țară membră a Europei unite este productivă, cel puțin în plan metodologic.

Discuțiile au subliniat, la rândul lor, caracterul incitant pozitiv pe care îl pot avea noile metode prin care muzeul comunică experiența istorică, informațiile și sensurile cuprinse în structura obiectului muzeal. Și, din cadrul acestui proiect, nu poate lipsi „povestirea” cu inteligență și talent a „istoriei” (istoria artei, istoria civilizațiilor, istoria națională și universală) care, necesitând un strict control științific și responsabilitate morală, este ferită de o posibilă falsă sau deformată înțelegere. Problema principală a „poveștii”, a „istoriei trăite”, este ca în momentele de comunicare imediată și activă, vizitatorului să i se ofere șansa de a re-elabora experiența istorică indusă, pornind de la o bază de cunoștințe preexistentă, care reflectă adevărurile cuprinse în structura generală și în expresiile particulare ale patrimoniului.

Astfel, experiența istorică, complex și corect asimilată, are capacitatea de a transmite competențe și pentru alte structuri ale culturii spirituale. S-a observat, de exemplu, că nivelul scăzut de cunoștințe referitoare la Antichitatea clasică poate deveni o barieră serioasă în înțelegerea picturii și sculpturii europene, a evoluției artei creștine în general.

În procesul destul de abrupt al recunoașterii profilului profesional al educatorului de muzeu, concluziile finale au configurat cu mai multă precizie câmpurile deontologice specifice: „nu subestima inteligența publicului, nu patrona ex cathedra dialogul cu publicul, nu simplifica comunicarea, nu crea bariere și restricții, prezintă programul educativ adecvat unei expoziții temporare încă din faza de proiect”. Acest adevărat decalog are drept scop restabilirea relației firești dintre educatorul de

muzeu și public, dintre educator, grupul participant la procesul comunicării și viziunea dinamică, multifacetată, a Istoriei și a „istoriilor” legate de patrimoniul muzeului. „Istoria povestită”, narațiunea, reprezintă doar una dintre metodele care pot fi fructificate cu succes și care apelează la cele mai intime sfere ale afectivității și senzorialității umane.

Conferința Internațională „Story telling in the museum contexts” a oferit specialiștilor din câmpul interpretării, comunicării și educației o valoroasă arie de comparație și sugestii de perfecționare, evidențind importante direcții de cercetare și forme de înnoire pentru activitatea profesională practică. Tema Conferinței a răspuns nevoii de a restabili, pornind de la un alt nivel teoretic, relația dintre „expert” și viziunea interpretului, a „povestitorul” de Istorie și de „istorii”.

**

Inițiată de Fundația maghiară pentru Muzeu și Publicul Vizitator împreună cu Muzeul Matrica și Parcul Arheologic din Százhalombatta, cu sprijinul British Council și al Ministerului Maghiar pentru Patrimoniul Cultural, Conferința din Ungaria fost dedicată activităților educaționale și spectacolelor de teatru specifice instituției muzeale.

Așa cum s-a menționat în scrisoarea de intenție și în invitația transmisă, comunicările, dezbaterile și demonstrațiile cuprinse în programul acestei conferințe au continuat ideile generate de Conferința Internațională „Story telling in the museum contexts”, de la Torino.

Conferința organizată nu departe de Budapesta, la Százhalombatta, în perioada 22-25 septembrie, a dezvoltat tema „Live performance as a mean of

interpreting cultural heritage”, căruia i-a fost dedicată unul dintre atelierele de la Torino.

După cuvintele de salut adresate de domnul dr. Benedek László, primarul orașului Százhalombatta, de doamna Török Petra, ministrul Patrimoniului Cultural și de doamna dr. Vicze Magdolna, directorul Muzeului Matrica, a început seria lucrărilor prezentate în plen. S-au remarcat intervențiile prezentate în plen și pe secțiuni de specialiștii unor importante muzee, de profesori de istorie, actori, dar și de reprezentanții ai unor fundații sau firme specializate, în calitatea lor de parteneri ai muzeelor. Au fost convingătoare și au reținut atenția comunicările **Costumed role-plays in the Budapest History Museum** (Jeszenkovitsné Margit), **Role play – Romans – Archeology** (Lengyelne Kurucz Katalin, Aquincumi Museum Budapest), **From Re-enactment to live interpretation** (Andrew Robertshaw, National Army Museum, UK), **The International Museum Theatre Alliance (IMTAL) – a market place for live interpretation and on-site theatre in Europe** (Verity Walker), **Play Houses in „Matrica Museum”** (Tóth Zsuzsana, Departamentul de Educație, Muzeul Matrica), **A “Viking” school visit in North West England for 7-9 old children** (Ian Uzzell, Vikingsaga, UK), **Live Military History in museum education – purpose, methods, authentic objects in use** (Dr. Kovács Vilmos), **A Roman Garrison in Százhalombatta** (Matrica Museum Friend’s Group), **Fairy Palace or whatever you wish – Drama Workshops for lower-school students based on psychodrama in the Museum of Fine Arts** (Drinóczky Viktória, Tarcsa Zoltán), **Pantomime in Museum Education** (Tarcsa Zoltán).

Participarea specialiștilor Secției Educație, Relații Publice, Marketing Muzeal din cadrul Muzeului Național

de Istorie a României, cu sprijinul Ministerului Culturii și Cultelor și al Fundației maghiare pentru Muzee și Publicul Vizitator, a fost motivată de experiența câștigată, mai ales în acest an, în domeniul organizării unor reprezentații cu caracter dramatic în spațiul istoric al muzeului nostru.

În urma selecției care a avut drept bază experiența profesională și rezumatele comunicărilor propuse, a fost acceptată participarea doamnei dr. Doina Pungă cu lucrarea **„One-man poetry show in the Romanian National History Museum”**, care a prezentat dialogul dramatic dintre interpretarea actorului Vasile Butnaru de la Chișinău și construcția spațial-istorică a expoziției pictorului Mihai Prepelită, a doamnei Gabriela Iov, cu intervenția **„Historical personalities in dialogue with Historical Thesaurus and Lapidarium Values”**, și a doamnei Adela Dănilă Stan, cu lucrarea **„Night Performances in the Museum”**. Susținute în secțiunile distincte ale Conferinței, lucrările înscris prin problematică în tema propusă, s-au bucurat de atenție și au a suscitât interesul participanților. Specialiștilor români le-au fost adresate întrebări referitoare la originalitatea programelor educaționale și la patrimoniul muzeului, la strategia privind deschiderea spațiului istoric al muzeului către public, prin exprimarea verbală și prin comunicarea vizual-dramatică.

Este de menționat aprecierea de care s-a bucurat comunicarea doamnei Adela Dănilă Stan, cel mai tânăr membru al echipei noastre, prezentă pentru prima dată la o Conferință internațională.

Comunicările, dezbaterile, demonstrațiile și evaluarea finală au evidențiat importanța tematicii pe care au propus-o organizatorii, cu referire directă la importanța însuflețirii spațiului istoric al muzeelor printr-o gamă de activități din ce în ce mai dinamice și atractive, în acord cu

profilul patrimoniului și cu strategia educațională pe care o promovează fiecare muzeu.

De exemplu, s-a dovedit deosebit de atractivă utilizarea multivalentă a sesiunilor de „play house” și a „programelor de familie” în siturile arheologice neolitice și din epoca bronzului – de la creația de obiecte și costume specifice, la organizarea de expoziții, tabere tematice, ateliere și vizite în care ghidajul este realizat de copii. Pentru înțelegerea evoluției genurilor artistice ale Antichității, în mod special a diversității sculpturii funerare, copiii de vârstă școlară mică au creat tablouri vii, inspirate de grupurile sculpturale aflate în siturile arheologice sau în muzee.

Subliniindu-se performanțele americane și suedeze în domeniul educației muzeale, dar și absența din majoritatea proiectelor educaționale, mai ales în perioada începuturilor, a interesului pentru activarea fondului uman psiho-afectiv, ținând seama și de faptul că primele performanțe în domeniu au aparținut muzeelor în aer liber, concluziile practice, generatoare de noi idei în câmpul ofertei educaționale, pot fi înscrise concentrat în următoarele câmpuri metodologice:

Acreditarea adevărului că furnizarea orală sau scrisă a informațiilor de specialitate pentru publicul vizitator nu relevă în totalitate sensurile și relațiile pe care dezvăluie interpretarea activă, implicarea emoțională și trăirea vie într-un spațiu adecvat contextului istoric în care a fost creat obiectul muzeal, trăire care însumează rezultatele cercetării științifice, proiectul educațional și talentul actorului (actorilor).

Formarea educatorilor de muzeu pornind de la ideea că, indiferent de profilul de bază, în pedagogia muzeală ceea ce contează cel mai mult este pasiunea de a comunica.

Proiectarea activităților pornind de la opțiunile publicului precum și necesitatea unei permanente evaluări a rezultatelor.

Importanța selecției tematice pe baza criteriului reprezentativității și al dialogului cu publicul pentru reconstituirea unei pagini de istorie sau a unei structuri socio-istorice.

Necesitatea fructificării valențelor creatoare ale conceptelor de „Live interpretation” și „Living History”, a identificării afective cu perioada istorică prezentată.

Necesitatea cuprinderii valorilor patrimoniului imaterial – obiceiuri, sunete, mirosuri, gust - în contextul interdisciplinar al spectacolului de muzeu.

Organizarea spectacolelor de teatru și reconstituirea vieții cotidiene în siturile și parcurile arheologice.

Sublinierea rezonanței speciale pe care o pot avea capodoperele teatrului antic în parcurile și siturile arheologice – valorificate ca scene în aer liber, cu o scenografie milenară mai mult decât evocatoare.

Reconstituirea vieții cotidiene într-un sit arheologic, sub toate aspectele ei, presupune o relație interactivă care nu exclude jocul și la care participă clasele de educație muzeală și muzeografi educatori. Audiența, antrenată prin furnizarea unor informații esențiale, comunică astfel afectiv cu preistoria sau cu Antichitatea, captând sensurile esențiale și specificitatea. Informațiile privind organizarea militară, comerțul, medicina tradițională, viața spirituală, obiceiurile, sunt asimilate astfel cu ușurință, dar și cu responsabilitate față de adevărul științific.

Eficiența folosirii imaginilor artistice (picturi, grupuri sculpturale) pentru jocurile interactive, pictura lui Pieter Brueghel cel Bătrân sau pictura epocii Rococo sugerând, de pildă, adevărate serii ludice istorico-interpretative.

Utilitatea implicării unor asociații sau firme specializate în conceperea și prezentarea spectacolelor inspirate de patrimoniul cultural (Hungarian Association for Drama Education, The International Museum Theatre

Alliance, care are un număr de 200 de membri individuali și instituționali, Vikingsaga, Spectrum Drama și firma Past Pleasure din Anglia etc.).

**

Considerând ca deosebit de utilă prezența specialiștilor din cadrul Secției Educație, Relații Publice și Marketing Muzeal la Conferințele internaționale organizată din Italia și Ungaria, strategia diversificării programelor educaționale oferite mai ales publicului tânăr va cuprinde, ca un capitol special, sub cupola Muzeului Național de Istorie a României, proiectarea unor activități și spectacole atractive în primul rând prin noutatea modului de a comunica, inspirate de cele mai evocatoare pagini ale istoriei naționale și universale.

Contactul cu specialiștii străini a oferit, cum era de așteptat, noi posibilități de parteneriat în domeniul educației muzeale precum și promovarea Muzeului Național de Istorie a României muzeului nostru în circuitul european al acestui domeniu. Colegii din Ungaria au propus, de exemplu, realizarea unui proiect expozițional și pedagogic comun, din care să nu lipsească expresia dramatică și care poate avea cel puțin o extensie regională, cu tema “Biografii celebre europene în paralel”.

Este o invitație de colaborare lansată în încheierea acestei Cronici, invitație care poartă în sine și semnificațiile unor concluzii privind destinul activității noastre viitoare.